

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko direkcija

Nr. 69 2009m. Vasaris

Vis dar laukiame tikros žiemos

Naujajame leidinyje „Gyvieji amatai Dzūkijos nacionaliniame parke“ skaitytojai suras ir keletą gražių žiemiškų vaizdų: apsnigtas senovinis šulinys, iš beržo ištašytos senovinės slidės, didžiulės rogės, sniego pusnyse tūnantis ežerinis luotas.

O štai dar vienas tikras atgarsis, tikra žiemiško gyvenimo istorija, išgirsta neseniai Samūniškių kaime: Kalėdų naktį eidavo žmonės į Merkinės bažnyčią iš tolimiausių vienkiemų, susitardavo iš vakaro ir keliaudavo ne po vieną, nes būdavo labai daug sniego. O jau kokias šviesas rasdavo tą naktį bažnyčioje, kaip šventiškai degdavo vaško žvakės...

Šiomet, artinantis viduržiemiui, pasitaikė tikrų, žiemiškų dienų. Apsnigtas tolimas Daržinėlių kaimas, o Danutės ir Vinco Valentukevičių pirkioje kaimynė Marcelė Valentukevičienė pasakoja visiems, kaip senovėje, prieš Grabnyčias liedavo žvakes. Bet Grabnyčios jau yra nueinančios žiemos šventė – ugnies pagerbimas čia jau susišaukia su pavasariniais perkūnais. O štai atsiskyrėlis Akselis Bethke, pasislėpęs Margionių miškuose, dar lyg ir nelaukia pavasario. Ir nepaprasto jo kiemo gyventojai – šunys, ožkos, vištos, antys – visai nebijo sniego.

Keramikė Teresė Jankauskaitė iš Pelekiškių, ką tik atšventusi savo jubiliejų, taip pat galvoja, kad karštyje užgrūdinti jos moliukai gražiausiai atrodo... ant sniego. Tikras, tvirtas kūrinys nebijo nei karščio, nei šalčio... Tikriausiai taip ir bus: lauksime, vis dar lauksime tikros žiemos.

Teresės angelai ant sniego.

Akselis Bethke parsineša į namus kartis tvorai.

Marcelė Valentukevičienė prie žvakių liejimo karties.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotraukos

Naktinis žygis prie Kazimieraičio žeminės

Sausio tryliktosios rytas giedras. Naktį, kai be dešimt trys sugrįžau į Musteiką, termometras rodė dešimt su puse laipsnių šalčio. Prieš akis turiu žygio dalyvių sąrašą, dabar jis kasmet vis pilnėja, pernai mūsų buvo dvidešimt, šį kartą dvidešimt keturi. Žygio dalyviai tampa vis artimesni mums. Dauguma iš Varėnos „Ryto“ vidurinės mokyklos, šį kartą prisijungė ir būrelis Marcinkonių pagrindinės mokyklos moksleivių.

Kas turėjo slides ir šiek tiek slydimo įgūdžių, galėjo patirti visus slidžių privalumus. Ir Mėnulio pilnatis švietė, ir sniego užteko. Pusę šešių vakare susitikome prie Marcinkonių kaimo koplytstulpio. Svarbu kasmet čia išgirsti kaimo žmonių giedojimą ir bendrą maldą. Regis, nedaug to pabuvimo, tačiau vis tiek supranti, kad štai šiuos žmones dabar jungia kažkas daugiau negu kasdienis gyvenimas. Taip ir žygyje mes artimiau susipažįstame. Kartais atrodo, kad nedaug pasakome ką nors naujo vieni kitiems, tačiau suprantame daugiau. O kartais sužinome ir kažką naujo vieni apie kitus. Štai Žydrūnė Mortūnaitė prisiminė, kad prieš mėnesį palaidojo savo promočiutę Antaniną Švedienę, ji gyveno Lynežerio kaime ir sulaukė net šimto penkerių metų. Dar visai neseniai senolė pasakojo, kaip dievas siunčia žmonėms paslaptinę „Straublį“, tai dangaus ženklas, kurį anksčiau žmonės suprasdavo. Geografinės mokytoja Rita Lysenko papasakojo apie tai, kaip eidavo uogauti į Čepkelių raistus. Regis, nieko naujo marcinkoniškiams, kurių gyvenimas visuomet buvo susijęs su raistu. Tačiau ji eidavo nuo Gudijos pusės, iš Motylių Katros, kur ir dabar gyvena jos seneliai. Tas kraštas visuomet atrodydavo daug paslaptingesnis, paskendes miškuose ir pelkėse.

Žygio pradžia. Romo NORKŪNO nuotrauka

Prie partizanų žeminės kalbėjome apie 1946 metų sausio dvyliktosios įvykius, kai didelės sovietų vidaus kariuomenės pajėgos ieškojo Kazimieraičio vadavietės. Tada žeminė nebuvo surasta, tačiau įvyko susišaudymas, kurio metu žuvo partizanas Ėglis – Jonas Kraunelis iš Rudnelės kaimo. Gyvų partizaninės kovos liudininkų jau nedaug. Rudnelės kaime gyvenantis kalvis Antanas Tamulionis taip pat buvo partizanų ryšininkas. Jis gavo Karvelio slapyvardį, Kazimieraitis jam įteikė partizano pažymėjimą ir pistoletą. Regis, tai turėtų būti įdomu pirmajam Kazimieraičio ryšininkui Jonui Grigui iš Kabelių kaimo. Legalizuodamasis jis padovanojo Kazimieraičiui nedidelį pistoletą, o slapyvardis jo buvo taip pat Karvelis. Taip Kazimieraitis turbūt norėjo pabrėžti pasitikėjimą buvusiu ryšininku. Sąžiningai savo pareigą atliko ir Antanas Tamulionis, o ginklą ir partizano pažymėjimą vis dar saugo žemė. Antanas Tamulionis juos paslėpė skruzdėlyne ir, kaip ne sykį atsitiko su partizanų dokumentais ir relikvijomis, nesurado lig šiolei. Tačiau dabar abu šiuos Kazimieraičio ryšininkus jungia išsaugota šviesi atmintis. Atrodo, kad lygiai taip pat mums yra svarbu saugoti buvusios žeminės vietą, kurioje štai jau penkiasdešimt trys metai, kaip viskas yra palikta gamtos prieglobščiai.

Štai jau antra žiema, kai nebėra dailininkės Gražinos Didelytės. Tylu prie jos trobos Rudnelėje. Ir kaimo trobose nesimato šviesų. Tačiau garsiai lojantį šunį dar prieš porą kilometrų, išgirdo, regis jauniausias visų žygių dalyvis, nuėjęs visą kelią nuo Marcinkonių iki žeminės ir atgal septintokas Silvestras Subotinas. Skroblus šį kartą buvo kažkoks ypatingas, garsiai jisai sroveno per apšalusius slenksčius, ne taip kaip plati ir tamsuojanti Grūda, kurios taip pat pasiklausėme sustoję ant dundančio medinio tilto.

Romas NORKŪNAS

Keliautojų sąrašas:

Dalia Blažulionytė, Ieva Černiauskaitė, Ugnė Černiauskaitė, Eugenijus Drobelis, Edvinas Ivoška, Karolis Jauneika, Margarita Jarusevičiūtė, Brigita Jurgelevičiūtė, Rita Lysenko, Deividas Mažeika, Lukas Miškinis, Žydrūnė Mortūnaitė, Romas Norkūnas, Eglė Plytnikaitė, Lina Pranaitytė, Simas Stonys, Aistis Stramkauskas, Silvestras Subotinas, Donatas Sūnelaitis, Karolis Sūnelaitis, Laura Valangevičiūtė, Valentinas Valentukevičius, Edita Varanauskaitė, Birutė Žeimytė.

Musteikos kaimo centras – kur stovi trys kryžiai...

Iš kur tu beeitum, iš kur bekeliautum, ar nuo Marcinkonių pusės, ar nuo Kabelių, ar nuo Gudų, vis viena pro juos turi praeiti. Jei jie galėtų prakalbėti, daug ką galėtų pasakyti.

Tais laikais dar Lietuva buvo laisva. Užėjus rusams, mūsų kaimo jaunimas, žinoma, ne visas, bet dauguma, susiorganizavom bėgti Lietuvoj. Sutarėm, su žmogum, gyvenančiu parūbežin (pasienyje), kuris perves per rūbežių. Sutarėm kurioj vietoj susirinkti. Ėjom po vieną, po du. Turėjom būti vietoj pradėjus temti. Visi susirinkom ir laukiam. Laukiam, nerimaujam, o signalo jokio. Ir galų gale žinia, kad jokio vedlio nebus. Ir tada nieko nelaukdamai ko greičiausiai skubam atgal. Ir vos spėjom pareiti, nusirengti, susitvarkyti savo daiktus, kuriuos turėjom su savimi, kad jau garnizonas laksto po trobas ir varo visus pas šituos kryžius. O jiems buvo pranešta, matyt, jų ryšininko, kad visas Musteikos jaunimas išėjo Lietuvoj. Ir čia mato, kad kažkas ne taip – visas jaunimas namuose. Ir jie patys lyg nesaivi pradėjo ir ant kryžių kalbėti, ir ant jaunimo. Ir galų gale pabrėžė mums, jaunimui: kad jūs ruošėtės bėgti į Lietuvą, bet apie tai nesvajokit, mes ten būsim pirmiau negu jūs. Jie jaunimu labai „rūpinosi“, an savaitės po du kartus šaukdavo pas save sribynan, ir daugiausia an vakaro. Kiek patardo ir uždaro Jenčiko svirnelin.

Betgi buvo ir linksmo laiko. Prisimenu, mes, jaunimas, su nekantrumu laukėm gegužės mėnesio, nes tada kaime, kur erdvesnėj pirkioj, būna parėdyta Majava. Ir kiekvienas vakaras, pasibaigus visiems darbams, visas kaimas – tiek seni, tiek maži eina melstis. Mums, jaunimui, tos maldos nebuvo jau tiek svarbu, betgi pakibyt mergaitės, o dar kai kurie ir draugavo, taigi susitikimo vietai geresnės progos nesurasi. Bet ir antra proga po tų maldų: kaip sueinam pas tuos kryžius, tai padainuojam lig aušros. Mūs būrelis buvo nemažas ir balsai buvo suderinti. O dainų mes mokėjom visokių: ir liaudiškų, ir partizaniškų. Bet kada tik sudainuojam partizanų, tai jau ir lauk greitu laiku šaukimo atsiskaityti sribynan, matyt, kaime buvo išdavikas, kad jie viską žinodavo. Bet viskas liko praeityje.

Dabar apie šituos kryžius: tai paskutinė sustojimo vieta, kur kiekvienas musteikiškis, baigęs šios žemės vargus, paskutinį kartą sustoja atsisveikinti. Bet ir kryžiams jau buvo reikalingas remontas. Ir nors šituo darbu nelabai kas norėjo užsiimti, visgi

atsirado žmonių, kurie ryžosi atlikti šį nelengvą ir atsakingą darbą. Ir tik jų dėka kryžiai vėl stovi tvirtai. Tad be jokios baimės galime sustoti ir pasigrožėti bei įvertinti kad šitas darbas labai labai gerai atliktas.

Ir kaip ten bebuvo, viskas tegul lieka praeityje, o labai svarbus darbas kaime atliktas. Visų musteikiškių vardu noriu padėkoti tiems, kurie prisidėjo prie šio darbo vienokiu ar kitokiu būdu – labai jiems ačiū. O ypač naujam Musteiko gyventojui Norkūnui Romui, kuriam ir teko šis didžiausias šio darbo krūvis – ačiū tau, Romai. Ačiū Marcinkonių apylinkės seniūnui gerbiamam ponui Viliui Petraškai, be kurio pagelbos gal būtų nieko ir nebuvę.

Juozas KRANAUSKAS

Pastačius kryžių Musteikoje. Romo NORKŪNO nuotrauka

„Šalcinio“ informacija:

Musteikos kaimo kryžiais pirmiausia susirūpino Stasė Gaidienė. Jos paraginimui atsiliepė Dzūkijos nacionalinis parkas ir Marcinkonių seniūnija. Onos Tamulevičienės paraginti, kaimo žmonės surinko du šimtus litų dažams, sutvirtinimo geležims ir kopyltėlės sutvarkymui. Kopyltėlę labai papuošė Genovaitės Adiklienės iš Utenos tautodailininkų klubo „Svirnas“ piešinys, juo taip pat rūpinosi Alė Počiulpaitė iš Liaudies kultūros centro Vilniuje ir musteikiškė Onutė Grigaitė. Dažus kryžiams parinko Vilma Norkūnienė. Kryžius pastatė kranininkas Vaclovas Jasinskas. Prie kryžių darbavosi Bitinaičių šeimyna, daug padarė Vytautas Tamulevičius, taip pat Dzūkijos nacionalinio parko dailidės Juozas Vitkus ir Jonas Gaidys. Pagelbėjo Mindaugas Bukauskas, Meelis Tõns, Antanas Zaliauskas, Alfonsas Šestavickas, Saulius Valentukevičius, Raimundas Baranauskas. Gerų patarimų gavome iš senojo šių kryžių meistro Jono Gaidžio.

Juozas Bolonas

Nemaniau, kad bus taip sunku rašyti apie labai artimą žmogų, kai netektis dar tokia šviežia. Kai kiekvienas daiktelis šaukia apie jo buvimą...

Papasakosiu apie savo dėdę, mamos brolių Juozą Boloną. Žemaitijoje, Telšiuose, jis gerai žinomas ir gerbiamas tautodailininkas, pynėjas iš vytelių, išmokęs šio gražaus amato ne vieną jauną žmogų.

Juozas Bolonas ateinančių metų sausio mėnesį būtų šventęs savo garbingą 90 – ies metų jubiliejų.

Tautodailės sąjungos nariai ruošė dideles iškilmes. Pats Juozas, pilnas energijos ir, kaip pats mėgdavo juokauti, „sveikas kaip ridikas su išpurtusiu viduriu“, nenustygo vietoje. Tryško gyvenimo džiaugsmu ir sumanymų gausa. Tačiau... Dievulis planus pakoregavo. Lapkričio 21 d. netikėtai sustojo šio darbštaus, energingo ir mielo žmogaus širdis.

Laidotuvių metu vienas kalbantysis apgailestavo: „Netekome iškilaus Žemaitijos pynėjo. Tokių pynėjų, koks buvo Juozas, mes kol kas daugiau neturime...“ Norėjosi sušukti: „Dzūkas jis, dzūkas, todėl toks geras!..“

Juozas Bolonas (iš kairės), Bronė Bulonaitė (Barysienė), Feliksas Bulonas Puvočių kaime. Kai J. Bolonas pajuto, kad juo domisi NKVD iš Daugų pasitraukė į Žemaitiją ir tapo Bolonu. Fotografavo Lukas PIGAGA, nuotrauka iš Irenos Verseckienės šeimyninio albumo

Likimas J. Bolono nelepino. Gimė netoli Merkinės, Puvočių kaime, ūkininko Felikso ir Rožės Bulonų šeimoje. Juozo tėvelis buvo kaimo šviesulys: labai darbštus ir puikus ūkininkas, kurio erdvūs ūkiniai pastatai jau prieš karą buvo skardiniais stogais. Tais laikais jų namuose stovėjo vienintelis kaimo gramofonas, ir kaimynai susirinkdavo klausytis muzikos.

Gimtuosiuose namuose buvo ir laikraščių, knygų. Kai kas išliko ir iki šių dienų. Dėdė, prisimindamas savo vaikystę bei jaunystę, pasakodavo, kaip dar vaikas būdamas pynė pintines grybams, uogoms, darė iš beržo tošies vaikšlius, iš žilvičių suko dūdeles... Vis taikydavo gražiau, išmoningiau padaryti.

Ką bepaimdavo, besumanydavo, viskas jam pavykdavo: ar Dievulį išdrožti, ar autoportretą iš beržo gumbo sukurti, ar pieštukinę iš beržo „čečiotkos“ išskaptuoti...

Anuomet smuikas kaime buvo populiarus instrumentas, tad nusižiūrėjęs penkiolikmetis pats tokį susimeistravo. Smuiko apačia ir šonai buvo iš beržo, o viršus – eglinis.

Kiekvienam gimtinė brangiausia. Grįžęs į gimtuosius Puvočius, mėgo susitikti su jaunystės draugais, pasikalbėti, prisiminti karą, pokarį.

Jis, kaip ir dauguma miškų krašto žmonių, buvo partizanų ryšininkas. Dirbo Dagilio slapyvardžiu pasivadinęs. Nemėgo girtis savo nuopelnais. Sakydavo: „Taip reikėjo. Negi sėdėsi rankas sudėjęs ir lauksi, kol tie utėlės (okupantai) Lietuvą pasmaugs. Anoks čia žygdarbis prisidėti prie Lietuvos laisvės. Tai kiekvieno dorą lietuvio pareiga. Mane pyktis ima, kai klausausi tų, kurie dabar bando iš savo praeities išplėsti sau naudos...“

Įsisiūbavus pasakojimams sužinojau, kad Puvočiuose (Liepalote), už balos ant kalniuko, jaunų pušaičių prieglobsty buvo Vanago bunkeris. Dėdė Vanagai ir jo draugams nešdavo valgyti. Padėdavo prie drevėtos pušies. Tos pušies drevėse dėdavo ir korespondenciją. Vyrų, kai dėdė nueidavo, o vėliau jau prie kitos pušies palikdavo tuščius indus.

Kartais partizanai ir patys ateidavo į sodybą. Miškas dar nebuvo užgulęs trobesių. Aplinkui plytėjo ariami laukai. Nuo kalniuko, kur buvo bunkeris, gerai matėsi pirkia. Su dėde buvo sutarę, kad, jei kaime ramu, prie sienos padės šepetį „galva“ į viršų. Tai reikš, kad kelias į sodybą laisvas...

Ilgai tas šepetys, kaip sąmokslas įrankis, tarnavo, kol, anot dėdės, vieną dieną tie parazitai sribai pavogė...

Vieną dieną į trobą sugužėjo rusų kariai. Purvini,

prasmirdę, aptekę utėlėmis, bet labai pasipūtę. Pareikalavo maisto. Močiutė ir mano mama greitai padengė stalą. Juk prieš žmones su šautuvais nepasiskeryčiosi. Padėjo dubenį sviesto, sūrį, duonos, lašinių. Valgo kareiviai, šaukštu sviestą kabina, deda burnon ir giriasi, kad pas juos Rusijoje lašinių daug. Jie ant medžių auga.

Kai iki valiai prisikirtę ir prisigyre „vaduotojai“ išėjo, dėdė pasigedo odinių pirštinių ir parkerio aukštinėmis plunksnoms, kurių buvo gavęs dovanų iš „Ūkininko patarėjo“ redakcijos už teisingai išspręstą kryžiažodį.

Tai prisimindavęs, dėdė visada piktindavosi: „Matai, išvaduotojai! Išvadavo nuo kailinių, lašinių ir parkerio“.

Su skausmu prisimindavo, kai į kaimą atėjus vokiečiams reikėjo palikti namus. Užkasė geros degtinės stiklainį, rūbų ryšulius. Vokiečiai, susidomėję neseniai iškasta žeme, pirmiausia ir rado paslėptą degtinę, rūbus. Išskerdė gyvulius, sudaužė gramfoną, sudegino visas plokšteles. Gal būtų ir daugiau žalos pridarę, bet juos apramino rasta degtinė.

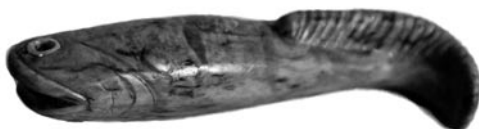
Kai vokiečiai išėjo, močiutė su vaikais grįžo į namus. Labiausiai nustebino kieme atsiradusi višta. Ji ištrūko iš nekviestų svečių rankų ir pasislėpusi rugiuose daugiau kaip savaitę laukė savo šeimininkės, o išgirdusi jos balsą išėjo iš slėptuvės. „Nuo vištos ir vėl pradėjome gyvenimą“, – sakė dėdė.

Dėdė labai nemėgo girtuoklių ir pats nepiktinaudžiavo alkoholiu. Vis prisimindavo jaunystės nuotyki, kuris tapo pamoka visam gyvenimui.

„Buvom gal kokių 20 – ies metų, – pasakojo dėdė, – kai su pusbroliu Adolfu ir seserimi nuėjom į Mančiagirę pas gimines. Tie, aišku, puolė vaišinti. Vėliau iš tų vaišių atsimenu, kad man vis pylė „samagono“ į „čerkutę“ ir siūlė medaus. Aš, kaip kultūringas ir paklusnus pilietis, bijodamas ižveisti šeimininkus, klusniai gėriau, medų šaukštu kabinau... Gerti nebuvo praręs... Sesuo su pusbroliu vos į namus parvedė. Tris dienas „ožius lupau, kaip maišu padėtas kvaituliu ėjau“. Ir tada pagalvojau, kodėl dėl šios bjaurybės turiu taip kentėti? Kad ji nesulauktų! Gyvenime yra įdomesnių dalykų nei degtinę mauti...“

Į Žemaitiją 1957 metais nusprendė važiuoti žinodamas, kad žemaičiai yra kieti žmonės, tvirto charakterio ir čia jam seksis geriau įsitvirtinti. Taip ir liko Telšiuose, kur Žemaitės vidurinėje mokykloje suorganizuotame vakare susipažino su Bronislava, o 1964 metais iškėlė vestuves.

J. Bolono išdrožtas raktų pakabukas Jonui Verseckui pagavus pirmą šamą.

Juozo Bolono prieš 70 metų nupinta karbija iki šiol naudojama šio straipsnio autorės

Tėviškės ilgesys visada kankino Juozą, tačiau Žemaitijoje greitai prigijo. Tapo savu, gerbiamu darbuotoju ir mylimu tautodailininku.

Savo pomėgiui visai galėjo atsiduoti tik nuo 1980 metų, kai išėjo į užtarnautą poilsį.

Labai norėjo kam nors perduoti savo sukauptą patirtį, nes, anot jo, pynėjui reikia žinoti daug plonybių, kurių išmokyti neįmanoma. Reikia išsiugdyti. J. Bolonas pinti pamokė Telšių aukštesniosios taikomios dailės mokyklos pedagogikos skyriaus moksleivius, Darbo biržoje užsiregistravusius bedarbius... Jaudinosi, kad žemaičiams pynimas iš vytelių asocijuojasi tik su pintais krepšiais, todėl atrodo bevertis.

Pats turėjo nupynęs legendą – paslaptį. „Yra dzūkiska legenda, – pasakodavo dėdė, – ateina bernelis pas mergelę, atidaro duris, o ten – kitos durys. Už jų vėl nėra mergelės, nes prieš akis dar durys. Tik penktas duris atvėręs randa savo išsvajotąją“. Ši istorija – tai penkios viena į kitą telpančios dėdės nupintos mažytės pintinė – dėžutės. Pačioje mažiausioje paslėpė surastą Baltijos pajūryje gintaro gabalėlį, iš kurio kalteliais pats išskaptavo gražiąją mergelę.

Tai ne vienintelė tautodailininko išmonė. Keletoje pintinėlių kito atspalvio vytelėmis jis išpynė skaičius ir kitus ornamentus. Paskutinis jo sumanymas irgi įkūnytas – drožta pinta rankšluostinė. Jo pintais baldais, šviestuvais, vazomis puošiasi ne viena įstaiga ir privatūs butai.

Palaidotas J. Bolonas Telšių naujosiose kapinėse ant kalniuko, nuo kurio matosi žilvičių sąžalynas ir pušys, tokios panašios į jo gimtąją Dzūkiją.

Irena BARYSAITĖ – VERSECKIENĖ

Merkinės Raganos

Mano akiratin pateko dvi moterys iš Merkinės. Pirmoji visoje Merkinėje tiesiog vadinama Ragana. Ir pati moteris save taip pristato. Turbūt norėdama apsaugoti savo artimuosius ir save pageidavo pavardės šiame darbe neminėti, todėl ją vadinsiu tiesiog RAGANA. Antrąją iš solidarumo su pirmąja irgi ne pavarde minėsiu, o pavadinsiu BURTININKE.

Ragana kilusi nuo Žemaitijos, kur garsusis Šatrijos kalnas stūkso, todėl, sako, nieko nuostabaus, kad Šatrijos Ragana save ir vadina. Jos gyvenimo nuostata: reikia labai tikėti, į viską įsigilinti, kad tai išsipildytų, o prietarai – jos gyvenimo dalis.

Ragana nuo pat mažens daug laiko su mama praleisdavusi, taip ir išmoko atskirti kiekvieną augalėlį, žolelę, medį, susipažino su jų gydomąja, o kartais ir nuodingąja galia. Tačiau kaip svarbiausią raganavimo elementą, ji įvardija žinojimą, kokiomis proporcijomis reikia gaminti užpilus, kad jie taptų veiksmingi. Ragana net kvatojo kalbėdama apie žmones, kurie nežinodami tikrųjų augalų savybių gaminasi užpilus su spiritu ar degtine. Didžiausia žmonių klaida – per didelis kiekis alkoholio užpilams, netinkamai pasirinkta žolelė. Tokiu būdu žmonės sau tik dar labiau pakenkia – vieną gražią dieną tampa alkoholikais.

Mums ramiai bešnekant, Ragana vaikus paragino atnešti rupūžę, užmarinuotą stiklainyje, kurią ypatingai paruošus galima naudoti kaip vaistą nuo anginos, gerklės skausmo ir ypač nuo laringito. Tačiau svarbiausia tai, kad rupūžė turi būti pagauta

toli nuo vandens ir užpilta spiritu. Durdama žvilgsniu į ant palangės augančią pelargoniją, dėstė, jog pelargonijos lapai tinkamiausias vaistas ausų uždegimui gydyti. Visos vaistažolės ir augalėliai renkami tik prieš Jonines arba per jas. Jokių būdu negalima rinkti, kai žolė šlapia, nes tokie augalai netinkami naudoti. Beje, reikėtų žinoti, kad beveik visos žolės yra tinkamos, nes turi vienokių ar kitokių teigiamų savybių. Tačiau šalia to skubėjo paneigti mitus, kad įvairiais būtais galima sulaikyti bėgantį pas svetimas moteris vyrą. Sako žinanti, jog visuomenėje labiausiai paplitęs mitas su vynu ir moters krauju, paslapčia į jį įlašintu. Ragana vos nepradėjo žegnotis apie tai pasakodama ir atrode nuoširdžiai susijaudinusi, nes esą šis burtas 6 – 10 metų gali dovanoti aistringą meilę, vyro ištikimybę, o praėjus tam laikotarpiui, atsiranda nepaaiškinama neapykanta moteriai, kuri galintis išprovokuoti net žmogžudystę.

Mane, kaip ir kiekvieną moteriškę, itin domino grožio paslaptys. Ragana į tai daug dėmesio nekreipė, sakė, jog viskas turi būti kuo paprasčiau. Patarė kuo rečiau naudoti muilą, prausiklius ir kitokią chemiją, sakė, jog paprastas naminis obuolys yra kur kas naudingesnis mūsų veido odai. Tuojau pat prisitarė, kad jeigu moterys nori būti amžinai gražios, o veidas nebūtų išvogtas raukšlių, tai pati puikiausia priemonė to išvengti yra ne kas kitas, kaip tik vandens lelijos, užpiltos spiritu. Vėliau juo tepti veidą kas vakarą. Sako, tai patikima ir efektinga priemonė.

Ragana neišsivaizduojanti savo „vaistinėlės“ be ramunėlių arbatos. Ypač ilgais žiemos vakarais, kai dienos trumpos, lauke niūru, o dauguma žmonių kamuoja depresija. Daugelį moterų kamuoja menopauzė. Sako, jog nėra efektingesnės pagalbos, kaip arbatos, padarytos iš mėtų, ramunėlių, valerijonų šaknų ir apynių mišinio. Būdama jaunesnė, turėjusi itin skausmingas menstruacijas, todėl nori patarti, jog labai naudinga gerti vandens lelijų arba baltų dilgėlių arbatą, kuri apsaugo nuo gimdos uždegimo. Pirmoji menstruacijų diena būna skausmingiausia, todėl, anot pašnekovės, reikia pasigaminti mišinį iš paprasto molio, medaus ir šilto vandens. Visą išmaišius gauta mase išsitepti pilvo apačią ir palaikyti per naktį.

Šiuo metų laiku dažną mūsų vargina peršalimo ligos bei sloga. Ragana sako, jog sloga maža bėda, jeigu namuose turime svogūno.

Jį reikia sutrinti per česnakinę trintuvę, išsunkti per marlę ir gautą sunką sumaišyti su vandeniu. Svarbu žinoti, kad svogūno sultys turi sudaryti vieną trečiąją tirpalo sudėties. Tai itin paprastas, tačiau labai veiksmingas vaistas.

Ragana visą gyvenimą labai vertino kiškio taukus. Šie padeda užklupus ausies uždegimui ar atsivėrus opoms skrandyje. Rūta, anot jos, yra nuodas, bet itin veiksmingai padeda nuo „vidurių pjūties“. Norintiems numesti keletą kilogramų pašnekovė pataria kramsnoti varnalėšų šaknis. Tiesa, šio augalo šaknys turi būti surinktos vėlyvą rudenį arba ankstyvą pavasarį, nes tada jos turi daugiau naudingų savybių. Vartoti išdžiovintas ir kramsnoti kaip „kramtoškę“. Itin liesiems žmonėms, patiriantiems stresą, susiduriantiems su valgymo sutrikimais ar dingusio apetito

problema Ragana taip pat turi ką pasiūlyti. Už gyvatės antpilą veiksmingesnio vaisto neras niekas, įsitikinusi moteris. „Vidurių liuosavimas“ taip pat menka problema, kai namuose turima ajerų. Mažiems vaikučiams ši bėda būna nepakeliama, tačiau rūpestingos motinos turėtų žinoti, jog granatų žievelės, likusios suvalgius vaisių, yra nepaprastai naudingas vaistas, todėl siūlo jų neišmesti.

Ragana teigia, jog didžiuojasi tuo, kad gyvena Lietuvoje, kur augalų asortimentas toks didelis. Sako, lietuviai turėtų džiaugtis, kad mūsų šalyje auga ženšeniai. Lietuviškasis ženšenis – kiaulpienių šaknys. Būtent kiaulpienės gydo kepenis, kasą ir kitus vidaus organus.

Antroji mano pašnekovė, kaip jau minėjau, BURTININKĖ. Buria kortomis. Taip nuspėja ateitį. Šio meno išmoko iš savo vyro mamos – Kamarauskienės, žiniuonės, pas kurią į Merkinę sužinoti savo ateitį, išsiaiškinti negandų priežastis plūsta vyrai ir moterys iš visos Lietuvos.

Tiesa, pastaruoju metu mano pašnekovė nebeburia, nes visai neseniai susirgo vėžiu. Pasakoja, kad iškart prieš nelaimę ji būrėsi. Kortos buvo negailestingos, parodė kryžių. Tikriausiai tėvams atėjo laikas iškelti Anapilin, mat jiems jau per devyniasdešimt, pagalvojo ji. Tačiau praėjus kelioms dienoms, medikai kovojo už jos pačios gyvybę. Ši žinia trenkė it perkūnas iš giedro dangaus.

Iškentusi skausmingą chemoterapiją, ji susimąstė: visą gyvenimą buvo religinga moteris, kiekvieną sekmadienį eidavo į bažnyčią, per didžiąsias šventes net dalyvaudavo procesijose – ar tik nebus ši liga Dievo siūsta rykštė?

Raganos vaistai.

Labiau už viską Burtininkė nuo jaunystės tiki likimu. Juo tikėti pataria ir savo klientams. Nevalia tikėti kortomis, nes jos sujaukia žmogaus gyvenimą, gal net Dievą priverčia juoktis. Paklausiau, ar nesijausdavo blogai, juk kortos irgi savotiška nuodėmė. Burtininkė prisiminė, kad kartą į ją kreipėsi kunigo giminaitės. Labai dėl to nustebo, liepė joms eiti ir nesakyti kunigui apie šį vizitą, tačiau šios nuramino, esą Kunigas pats žinojo, kur jos eisiančios.

Domėjausi, ar mėnulio fazės turi reikšmės burtams. Burtininkė net nemirktelėjusi pasakė – taip. Jaunatį kortos neretai meluodavo, sakydavo netiesą. Labiausiai tinka

būrimams priešpilis arba pilnatis. Tuomet kortos sako tiesą ir tikrai tiesą. O jeigu tikiesi, jog kortos atskleis tavo dabartinį gyvenimą, derėtų aplankyti burtininkę, kai karaliauja delčia.

Kartą kortos rodė vien tik nelaimės. Kaip tai pasakyti žmogui? Meluoti juk negali. Todėl ir vengdavo Burtininkė kelių klientų iš karto. Reikia pailsėti po kiekvieno seanso. Itin nemėgsta, kai apsilanko jaunos merginos. Moteris stebisi, iš kur toks noras atskleisti savo ateitį. Juk žinodamas, kas nutiks, žmogus tarytum sustoja, bijo gyventi, vis galvoja apie kortų pranašystę. Todėl tokias jaunas mergaites Burtininkė stengiasi atkalbėti, sako, jog burtai sujaukia likimą. Kategoriskai draudžia jomis tikėti.

Abi mano pašnekovės ne tik išskirtinės, tačiau ir panašias gyvenimo nuostatas man bandė įdiegti. Abi labiau už viską pabrėžė tikėjimą. Ragana tikėjimą savo tikslais, o Burtininkė – Dievu ir likimu. Savo sugebėjimų jos nelinkusios susireikšminti.

Oi?!

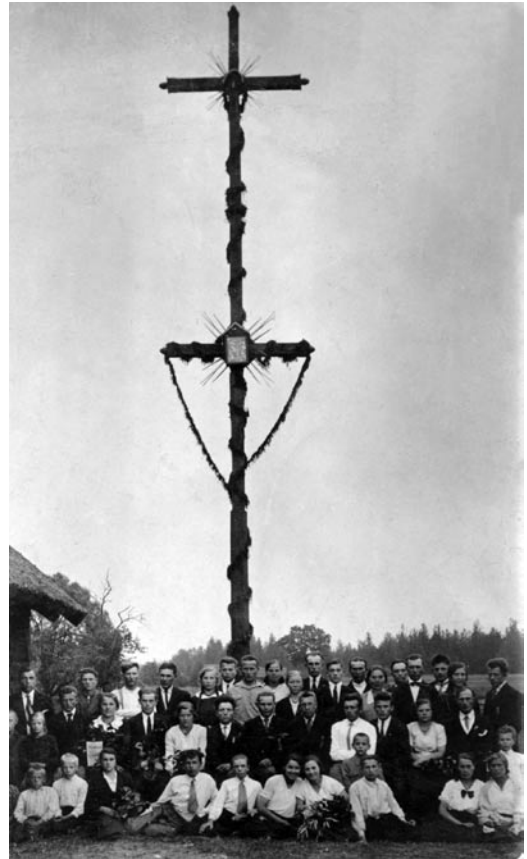
Pagyvensim – pamatysim.

Monika VALEIŠAITĖ, IV gimnazijos klasė,
Merkinės Vinco Krėvės gimnazija
Ruošė mok. **Rita ČERNIAUSKIENĖ**
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotraukos

Ką senoliai porina**Antano AVERKOS**

(gim. 1922 m. Musteikos k.) prisiminimai:

...O! Ca Kazimiero draugijos kryžius, ca yra daug senų žmonių, kurių dar jau nėra. Ca dar šitoj nuotrauka daryta lenkų laikais, kokiais trisdešim šeštais metais. Oi ca daugel, ca va mano pusbroliis, jį nušovė vokiečiai, jis karan buvo paimtas, ca va Ilkevičius Kazys, pas Mikulius gyveno, ca Šestavickas Petras, jis kartu žuvo karan su šituoju Juozu, ca Miškinio Kastanta... Ca Musteikos visi žmonės, ca šitas Vilčynskas, o šitas Adalpas, jį Kazlų Rūdon ty kažkur tai nušovė, jis eiguliu ty dyrbo, Smetonos laikais, Lenkų partizanai nušovė, ca va šiciej Tomas Gaidys, moteris su laikraščiu „Vilniaus balsas“...sunku acimyc, man atrodo, kad canais tuo laiku mokytoja dyrbo Šimanskaitė, jį dartės Vylniun gyvena. Paskiau šitas Karalius, va ca turbūt aš pats esu, vaikas dar visai buvau, o šitoj Kraučiuokės Agota, jį Australijon, nu ca šitoj nuotrauka labai įdomi, ca Šestavickas Tomas, jo namus Trinkūnas nupirko, ca šitas Vilčynskas Vincas, ca šitas turbūt Miškinis Vincas Vlado, jis dar Vylniun gyvena, o ca Kostas Miškinis, kur Tado Ivanausko mokykla, tai iš to namo jisai. Ne visus ir atpažįstu, šitoj moteris tai Zamieno Stasio motina Marytė, jie gyveno šitan pacian naman, kur Juzefa nupirko, vienas galas buvo mano, o kitas Rožės, mes visi gyvenom tan naman. Ca šitoj va Gaidzio Kosto sasuoju, ištekėjus in Rodukų kažkur, o šitoj va Šimo Juzia, jį ištekėjus Belarusijon, ca šitas Augustas Sakavičius. Tadu buvo daug žmonių, tuomčės gyveno apie trys šimtai žmonių Musteikon, o dartės labai mažai žmonių, aš skaičiavau, gal sepcyniasdešim penki žmonės, Musteikon daugiau vienu žmogum gyvena negu Ašašnykuose. Buvo anksčiau

*Nuotrauką išsaugojo
Agota Versakienė – Miškinytė
(gim. 1938m. Musteikos k.)*

labai gražus kaimas Musteika, daugel gandrų buvo: ca vienas buvo lizdas, kitas cies Kašetu buvo gandrų lizdas, kitas pas Miškinius buvo gandrų lizdas, jaunimo buvo... Dartės Kilminavičius Pranas vyrausias, po jo aina Kašeta, Kranauskas, po Kranausko aš...

Užrašė **Romas NORKŪNAS**

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta.
*Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai.
Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią
Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada,
kai senolio proringei pritaria čia pat almantis šaltinis.
Brangusis lankytojau, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.*

Išsamią informaciją apie Parką visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:

Marcinkonyse:

Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65301, Varėnos r.,

tel. 8 310 44466, faks. 8 310 44471; Elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje:

Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel./faksas 8 310 57245

Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt

„Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.dzukijosparkas.lt

ŠALČINIS

Adresas: Miškininkų g. 62,
Marcinkonys, LT - 65301, Varėnos r.
Tiražas 1000 egz.

Redkolegija: E. DROBELIS, H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, D. BLAŽULIONYTĖ
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT-62133 Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt